

Language: Yorùbá

Àyìnlá ọmọwùrà gégé bí akọni ọkọrin àpàlà yorùbá

Abidemi Olusola BOLARINWA (PhD)

Department of Linguistics and African Languages,
University of Ibadan, Nigeria.

E-mail: aobolarinwa@yahoo.com

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0007-2718-3870>

&

Akeem Kolawole OYEBAMIJI (PhD)

Department of Yoruba

Federal University of Education, Zaria

E-mail: oyebamijikolawole@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0002-9221-581X>

ÀSAMỌ

Ìwádìí ti fi ìdí rẹ̀ múlẹ̀ pé tí a bá fẹ̀ mọ̀ nípa litirésọ̀ ati àṣà àwọn èyà ènìyàn kan, a le topa rẹ̀ dé inú àwọn orin ibílẹ̀ wọn. Orin Ayinla Ọmọwura ni bebà yìi gbéyèwò pẹ̀lú èrò látí ẹ̀se agbékalè àti àlàyé àwọn orin rẹ̀ bí wọn ẹ̀se n ẹ̀se igbéláruge àwọn àṣà Yorùbá tó níyelórí. Tíòrì ifojú imọ̀ ibára-ẹ̀ni-gbépò lálwùjọ tó gbàgbọ̀ pé igbé-ayé ẹ̀dá nínú àwùjọ, igbàgbọ̀ rẹ̀, àṣà rẹ̀ àti èdè rẹ̀ jẹ̀ ọ̀pómúléró fún idúró ẹ̀dá láyẹ̀ ní a fi ẹ̀se itupalẹ̀ méré̀n nínú àwọn orin Ayinla Ọmọwura tí ó n sọ̀rọ̀ nípa àṣà Yorùbá. Àwọn orin rẹ̀ náà nì: *National Census* (Vol.5), *Olódgbé Muritala Muhammad* (Vol.9), *Omi Tuntun* (Vol.17), àti *Àwa kì í ẹ̀se Olódì Wọn* (Vol. 19). Ìwádìí fi hàn pé orin Ayinla Ọmọwura n ẹ̀se àfihàn iranYorùbá gégé bí èyà kan pàtàkì nílẹ̀ Adúláwò pẹ̀lú ipolongo àwọn àṣà àti iṣe Yorùbá bí ọ̀rọ̀ lókóláya àti itójú ẹ̀bí, iwà rere, àti ifowosowopọ̀ lálwùjọ. Bákan náà, Ayinla Ọmọwura tún máa n lo èdè lónà àrà àti ọ̀we lórìsírìsì nínú orin rẹ̀ gégé bí agbédègbéyò. Abájáde iṣẹ̀ iwádìí yìi fi Ayinla Ọmọwura hàn gégé bí akọni olórin tí ó n fi orin rẹ̀ dá àwùjọ lẹ̀kọ̀, ẹ̀se iròyìn ohun tó n lọ lálwùjọ àti pé amúlùúdùn nì. Láìse àníàní, Àyìnlá Ọmọwura fi orin rẹ̀ sẹ̀gbè fún ilọ̀síwájú àti idàgbàsókè èdè, àṣà àti litirésọ̀ Yorùbá pẹ̀lú ẹ̀rì pé àwọn ènìyàn sì máa n tókásì orin rẹ̀ látí fi sẹ̀rí tàbí yanjú ọ̀rọ̀ kan tàbí òmíràn nígbà ayé rẹ̀ àti lẹ̀yìn ipapòdà rẹ̀.

KÓKÓ Ọ̀RỌ̀

Àyìnlá Ọmọwùrà, AkọNi, Adúláwò, Àṣà, Lítirésọ̀, Orin

A águia-real como heroína da canção folclórica iorubá

RESUMO

Pesquisas comprovam que, para conhecer a literatura e a cultura de um povo, podemos recorrer às suas canções tradicionais. Este artigo examina as canções de Ayinla Omowura com o objetivo de apresentá-las e explicá-las, visto que promovem valiosas tradições iorubás. A teoria da interação social —

segundo a qual a vida da natureza na sociedade, bem como sua cultura e linguagem, constituem os fundamentos para a sobrevivência dessa natureza no mundo — é utilizada para analisar quatro canções de Ayinla Omowura que abordam a cultura iorubá. Entre suas canções, destacam-se: *National Census* (Vol. 5), *Olóògbé Muritala Muhammad* (Vol. 9), *Omi Tuntun* (Vol. 17) e *Àwa kíí se Olódì Won* (Vol. 19). Os estudos demonstram que as canções de Ayinla Omowura refletem a identidade iorubá como um importante grupo étnico da região de Aduláwó, ao mesmo tempo em que promovem costumes e práticas iorubás, como o casamento, o cuidado com a família, a moralidade e a cooperação social. Além disso, na qualidade de figura folclórica, Ayinla Omowura emprega a linguagem de diversas formas e utiliza provérbios em suas músicas. Os resultados desta pesquisa revelam Ayinla Omowura como uma cantora heroica que utilizava sua música para educar e informar o público sobre os acontecimentos sociais, bem como para entreter. Sem dúvida, Ayinla Omowura contribuiu para o progresso e o desenvolvimento da língua, da cultura e da literatura iorubás por meio de sua música; há evidências de que as pessoas frequentemente recorrem a suas canções para comprovar fatos ou solucionar questões, tanto durante sua vida quanto após sua morte.

PALAVRAS-CHAVE

Ayinla Omowura, Herói, Negro, Cultura, Literatura, Música

Àyínlá Ọmọwúrà as a heroic yorùbá àpàlà musician

ABSTRACT

The extant research finding suggests that to understand the literature and culture of an ethnic group, the songs or music of the group could be quite insightful. This paper, studies aspects of Àyínlá Ọmọwúrà's musical arts as a projection of the Yorùbá culture of balanced morality. This paper using sociological theory that posits that human endeavours in the society, believes, culture and language are bedrocks for her sustenance as its framework analysed the content of four of Àyínlá Ọmọwúrà's songs that dwell on Yorùbá culture. The songs are: *National Census* (Vol.5), *Olóògbé Muritala Muhammad* (Vol.9), *Omi Tuntun* (Vol.17), and *Àwa kíí se Olódì Wọn* (Vol. 19). Findings reveal that Àyínlá Ọmọwúrà's songs projects cultural indices such as marriage and management of matrimony, hard work, honesty and concerted effort, morality, and communality. Also, Àyínlá Ọmọwúrà is known for his unique use of metaphorical lines and adapted adages. He was a commander of Yoruba language and wit, and a cultured Yorùbá musician. This paper reveals that Àyínlá Ọmọwúrà was a heroic, iconic, and renowned Àpàlà musician as he used his music to educate, inform, and entertain society at different times and places. The paper then concludes that, though Àyínlá Ọmọwúrà is no more, his legacy lives on as the Yorùbá nation quotes his songs for references in settling issues.

KEYWORDS

Àyínlá Ọmọwúrà, Hero, African, Culture, Literature, Song

Ìfààrà

Ta ni akọni

Campbell (1949) ki akọni báyii pé: “a hero is an individual who exhibits extra-ordinary courage, achievements or noble qualities often admired and emulated by others”. Akọni ni èniyàn kan tó ní igboyà aláìlẹgbé, àwọn àṣeyọrí pàtàkì kan, pẹ̀lú iwà rere, iwà ọmọlúàbí, tí àwọn ará agbègbè tàbí ilú rẹ fẹràn, tí wọn sì n tẹ̀lẹ̀, nítorí iwà rere pẹ̀lú jìjẹ ọmọlúàbí rẹ. Merriam Webster Dictionary (2020) naa ni “a hero is someone who has courage, ability and is admired for higher achievements”. (Akọni ni ẹnì tó ní igboyà pẹ̀lú akin (akíkanjú) tí àwọn ará agbègbè rẹ fẹ nítorí àwọn àṣeyọrí rẹ).

Oríkì ti Merriam Webster Dictionary’ fún akọni fara pẹ̀ra pẹ̀lú ti ‘Oxford Dictionary’ nítorí pé Oxford Dictionary nàa ki akọni pé ‘a hero is a person who is admired for his bravery, achievements or noble qualities, often serving as role model’. Akọni ni ẹ̀dà èniyàn kan tí àwọn ará ilú fẹràn nítorí àyà níní, àwọn àṣeyọrí kan àti àwọn iwà rere, iwà ọmọlúàbí rẹ, tí ó fi di ẹnì àwòkòṣe rere lárúwọ̀). Nnkan m̀eta pàtàkì tí a le sọ pé àwọn oríkì ọkè wònyí n tọka sí ni pé; ẹnì tí a ó bá pè ní akọni gbòdò jẹ ẹnì tó ní igboyà; ẹnì tí ó n ẹ̀ àṣeyọrí lóri àwọn àdàwólé rẹ gégé bí akọni, tí àwọn ará ilú tàbí àwùjọ rẹ si fẹràn nítorí àwọn àṣeyọrí wònyí.

Ó ẹ̀ ẹ̀ ẹ̀ kí àwọn kan máa rò pé ẹnì tó bá wà ní ojú ogun ijà tàbí ita ọ̀tẹ̀ níbi tí ìbọn gbé n dún lálakólakò, tí ẹ̀jẹ̀ n ẹ̀ bàlà pẹ̀lú ọgbé nílánlá tàbí pé ẹnì tí wọn yìnbọn lù tí kò wólé sí lára, ẹnì tí wọn sá lógbé tí ọgbé kò ràn, tí wọn fi ijàkadì lẹ̀, tí wọn kò rí i gbése ni èrò èniyàn yóò kókó fẹ̀ lẹ̀ lẹ̀lẹ̀ ẹ̀ àpẹ́júwe akọni. Sùgbón kò dìgbà tí èniyàn bá lẹ̀ sí ojú ogun ijà tàbí ita ọ̀tẹ̀ kí ó tó di akọni, ohun tí ó máa n sọ èniyàn di akọni ni àyà níní lẹ̀lẹ̀ gbé igbésẹ̀ akin. Kò dìgbà tí a bá lẹ̀ sí ojú ogun tàbí ita ọ̀tẹ̀ kí ogun ilé ayé tó ja èniyàn. Èyí ni pé gbogbo èniyàn tó bá n gbé igbésẹ̀ akin lẹ̀lẹ̀ bori isòro kan tàbí èkejì, lẹ̀lẹ̀ jà, sòrò fún ẹ̀tọ̀ rẹ̀ àti ti àwọn èniyàn rẹ̀ ni a le pè ni akọni. Akọni ni ẹnì tí kì í bẹ̀rù lẹ̀lẹ̀ kojú ipènjà.

Akọni a máa múra ipènjà tí ó fòye gbé pé ó le sẹ̀lẹ̀ lójó iwájú, a sì máa jí gírì lẹ̀lẹ̀ kojú ipènjà tó bá bẹ̀yọ̀ tàbí tí ó n sẹ̀lẹ̀ lówólówó, akọni ni ẹnì tí kì í bẹ̀rù lẹ̀lẹ̀ wí konko lójú ọ̀lórò. Igbójúgbóyà, àikáàrẹ̀ ọkàn, àisòlẹ̀ àti imètemèrò ni a fi máa n dá akọni mọ. Oríṣíṣíṣí ọ̀nà ni èniyàn le gbà jẹ akọni. Akọni kò kò lẹ̀lẹ̀ fi ẹ̀mí rẹ̀ dí irẹ̀jẹ̀ tàbí iwòsì nípa imúnisìn tàbí kíkónimèrẹ̀ lẹ̀lẹ̀ gba ara rẹ̀ àti àwọn èniyàn rẹ̀ sílẹ̀ lásìkò kan tabi òmíràn. Ní pàtàkì, akọni máa n sísẹ̀ fún idàgbàsókè àti ilòsíwájú ilú àti igbáyégbádùn àwọn èniyàn rẹ̀.

Ọ̀pọ̀ akọni ni a si gbọ̀ pé wọn ti ẹ̀ bẹ̀ kú níbi tí wọn ti n jà fún ẹ̀tọ̀ kan tabi òmíràn. Akọni a máa jẹ̀ ajìjàgbàra, ti yóò máa kọ iwà kòtọ̀ àti iwà irẹ̀jẹ̀ lárúwọ̀ rẹ̀, irú akọni báyii kò nílò ìbọn tàbí àdà. Akọni nílò mímọ̀ ohun tí ó n lẹ̀ lárúwọ̀ rẹ̀, kí ó si tètè pe àkíyèsì àwọn aláṣe àti àwọn elétò ilú lẹ̀lẹ̀ ẹ̀ ohun tí ó bá yẹ̀ ní sísẹ̀. Èyí ni pé gbogbo ẹnì tí kò bá káààrẹ̀ lẹ̀lẹ̀ tún nnkan se lárúwọ̀ rẹ̀ ni akọni. Akọni kì í mọ̀ tara rẹ̀ nikan. Àyà níní lẹ̀lẹ̀ ẹ̀ ohun tó tó àti níní ifẹ̀ ará ilú ẹnì fún àlàáfíà, ilòsíwájú àti idàgbàsókè pẹ̀lú ọgbón, imọ̀ àti ọ̀ye ni ó máa n sọ èniyàn di akọni tòótọ̀.

Àyínlá Ọmọwúrà gégé bí akọni ọkọrin àpàlàYorùbá ni bẹ̀bà yii gbéyèwò. Bẹ̀bà yii gbà pé akọni ọkọrin kan pàtàkì ni Àyínlá Ọmọwúrà nígbà ayé rẹ̀ pẹ̀lú igboyà lẹ̀lẹ̀ fi orin rẹ̀ kọ àwọn iwà kòtọ̀ ni oríṣíṣíṣí ọ̀nà lẹ̀lẹ̀ tún àwùjọ se, kí omi àwùjọ le tòrò, kí àlàáfíà le jòba. Mèrin péré tí a ẹ̀ àgbéyèwò nínú orin Àyínlá Ọmọwúrà ninu isẹ̀ yii gégé bi a ẹ̀ mènubà á nínú àṣamọ̀ wa ni *National Census* (Vol. 5) níbi tí iwà rere àti ifowósowópọ̀ lárúwọ̀, tó fi mọ̀ àjẹ̀ kí etí àwọn ara ilú di sí ẹ̀tò ijòba ti jẹ̀ jáde, *Olóògbé Muritala Muhammad* (Vol. 9) níbi tí a ti rí ọ̀rọ̀ mímúra sísẹ̀, *Omi Tuntun* (Vol. 17), tí ó ẹ̀ àfihàn mímúra sísẹ̀

àti iwà rere àti Àwa kì í ẹ́ se Olódì Wọn (Vol. 19) tí ó dá lórí àmúyẹ ọ̀rọ̀ lẹ́kọ́láyà àti itọ́jú ẹbí. Ọ́gangan ibi tí Ọmọwúrà ti kọrin bá àwọn orí ọ̀rọ̀ tí bẹ́bà yíi ní lẹ́kọ̀n ni a ó gbé jáde tí a ó ẹ̀lẹ́yẹ ní ẹ̀kúnrẹ́rẹ́. Tíọ̀rì ifojú imọ̀ ibàrà-ẹ̀ni-gbẹ̀pọ̀ wo lítíresọ̀ lẹ́wùjọ̀ ni a ó fi ẹ́ se àtúpalẹ́ isẹ́ yíi.

Tíọ̀rì Àmúlò: Tíọ̀rì ifojú imọ̀ ibàrà-ẹ̀ni-gbẹ̀pọ̀ wo lítíresọ̀

Ọ̀pẹ̀fẹ̀yítímì, (2014, o.i.51) sọ nípa Tíọ̀rì ifojú imọ̀ Ibàrà-ẹ̀ni-gbẹ̀pọ̀ wo lítíresọ̀ lẹ́wùjọ̀ pe:

Ìgbàgbọ̀ ni pé lítíresọ̀ àti isẹ́-ọ̀nà gbogbo ní tẹ̀rìba fún ọ̀fin
Tó de àwùjọ̀ ni. Ìyẹn ni pé isẹ́lẹ̀ àwùjọ̀ le ẹ̀lẹ́yẹ ẹ̀rọ̀jà inú
Lítíresọ̀ àti isẹ́ ọ̀nà múnà. Oríṣìrìṣìi ọ̀nà ni onímọ̀ sọ̀sìlọ̀jì
Lẹ́ gbà tọ̀wọ̀ bọ̀sẹ́ tí lámẹ́étọ̀ lítíresọ̀ ẹ́, níwọ̀n ìgbà tó ẹ́ se pé
gbogbo ohun tó jẹ́mọ̀ lítíresọ̀ gégé bí ẹ̀sọ̀ àwùjọ̀ ni isẹ́ rẹ̀ dále.

Bẹ́bà yíi ẹ́ se àkíyèsí nínú àyọ̀lò ọ̀kẹ̀ yíi pé isẹ́lẹ̀ àwùjọ̀ le ẹ̀lẹ́yẹ ẹ̀rọ̀jà inú lítíresọ̀ àti isẹ́ ọ̀nà múnà. Bẹ́bà yíi gbà pé ara ní rí olófòófó tí fíi se é. Èyí ni pé àwọn isẹ́lẹ̀ àwùjọ̀ ló máa ní fa isẹ́dà lítíresọ̀ bóyá ọ̀lórọ̀ geere, ewì tàbí eré oníṣe. Ohun tí ó jẹ́ sọ̀sìlọ̀jì lógún jù ni ìgbé ayé ẹ́dà nínú àwùjọ̀; ìgbàgbọ̀ rẹ̀, àṣà rẹ̀, iwà rẹ̀ àti ẹ̀dẹ̀ rẹ̀ tí ó jẹ́ ọ̀pómúlérọ̀ fún idúró ẹ́dà láyẹ. Ohun múnà tó jẹ́ sọ̀sìlọ̀jì lógún ni ọ̀nà ikóni lẹ́wùjọ̀, ifòye àṣà kómólẹ̀kọ̀ọ̀ àti bí oníkálukú ẹ́ se ní gba ipò tí yóò kó lẹ́wùjọ̀ kí ilú ba à le tòrò. Lítíresọ̀ ní tirẹ́ máa ní fi kún irírí ẹ̀ni, ó máa ní fẹ́ imọ̀ ẹ̀ni lójú, ó sì lẹ́ yí ẹ̀rò ẹ̀ni padà lórí ohun kan. Ọ̀nà ibánisọ̀rọ̀ ni lítíresọ̀ jẹ́, o lẹ́ wádíi ẹ́dà jinlẹ́ lẹ́wùjọ̀. Máyámí ni lítíresọ̀ àti ọ̀mọ̀nìyàn jẹ́, bákan náà, a kò le ya àwùjọ̀ ẹ̀nìyàn àti lítíresọ̀ nípa. Lára àwọn onímọ̀ ti wọn tún gbà pé bi omi kò ti le ya aró ni lítíresọ̀ kò le ya àwùjọ̀ nítorí pé nínú àwùjọ̀ ni isẹ́dà lítíresọ̀ ti máa ní wáyé ni Bamidele (2003), Kẹ́hinde (2005), Ogunsina (2006), Ajibade (2008), Iṣọ̀lẹ́ (2010), Adebọ̀wale (2011), Ajibade (2012) ati Taiwo (2013).

Orin àpàlẹ́ tó jẹ́ ọ̀kan lára ewì alohùn Yorùbá ló kàn wa gbòngbòn nínú bẹ́bà yíi. Lọ́pọ̀ ìgbà ló jẹ́ pé isẹ́lẹ̀ àwùjọ̀ ló ní ẹ́ se atọ̀nà fun ọ̀nàkọrin tàbí apohùn. Èyí náà ni ó sì máa ní fun wọn ni imísí láti kọrin, tí ó sì ní ta wọn lólobó láti mọ́ kókó ohun ti orin wọn máa ní dále àti àsìkò gan-an tó yẹ kí wọn kọrin kan. Itara nípa pípa wọ̀pọ̀ tún ilú tàbí àwùjọ̀ ẹ́ se ló máa ní gún àwọn apohùn àti ọ̀kọrin ní kẹ́sẹ́, bí ó tilẹ́ jẹ́ pé ọ̀gbọ̀n idánilẹ̀kọ̀ọ̀ àti idánílárayá ni wọn fi ní dá omi isẹ́ wọn. Èyí tùmọ̀ si pé ilẹ́pa kí àwùjọ̀ lẹ́ máa gbẹ̀rú nínú ilọ̀sìwájú àti idàgbàsókè máa ní múmú láyà àwọn ọ̀kọrin. Nínú kí ilú ó rọ́jú ráyẹ, kí ilú tàbí àwùjọ̀ wà ní ifàyàbalẹ́, itùbàtùṣẹ́ ni àwọn apohùn àti ọ̀kọrin ti máa ní rí ounjẹ ọ̀òjọ̀ wọn. Bí àwùjọ̀ yóò ẹ́ se máa pọ̀ ní ire gbogbo ni ajólórí àkólẹ̀kàn ọ̀kọrin, idí niyí tí a fi ẹ́ se àgbéyẹ̀wò orin àpàlẹ́ Ayinla Ọmọwura bí ọ̀kọrin náà ẹ́ se gbìyànjú láti fi orin rẹ̀ tún àwùjọ̀ Yorùbá ẹ́ se.

Ayinla Ọmọwura

A bí Àyínlá Ọmọwúrà ní ọ̀dún 1933 ní ilú Itoko, Abẹ̀òkúta, ipínlẹ̀ Ọ̀gún, Nàìjíríà, àpẹ̀jálẹ̀ orúkọ̀ rẹ̀ ni Wàidì Àyínlá Yusuf Anígílájẹ́ Gbogbolowó. Lára àwọn nnkan ti ó jẹ́ kí ó gbajúmọ̀ gégé bi akọni ọ̀kọrin àpàlẹ́ lẹ́wùjọ̀ Yorùbá ni ohun rẹ̀ ti ó dùn, ti ó kí, ti ó sì rẹ̀ dọ̀dọ̀ pẹ̀lú àwọn gbànkọ̀gbì ọ̀rọ̀ jìnlẹ́ nínú orin rẹ̀ àti ètò isẹ́rẹ̀ rẹ̀ tí ó fa kíkí. Láàrin ọ̀dún 1950 ni a gbọ̀ pé ó bèrẹ̀ orin kíkọ̀ sùgbọ̀n láàrin ọ̀dún 1970 ni iràwọ̀ rẹ̀ tàn tí ọ̀gọ̀ rẹ̀ sì búyọ̀ sí ayé nígbà tí ó gbé àwọn àwọ̀ orin bíi ètò ikànnìyàn '*National Population Census*' àti Ìròyìn eré idíje bóyọ̀lù àfẹ̀sẹ̀gbá '*Challenge Cup*' jáde ní ọ̀dún 1973. Ó darapọ̀ mọ́ iléésẹ́ atarẹ̀kọ̀dù Electric and Musical Industries (EMI) lati máa bá a ta àwọn àwọ̀

orin rẹ tó bá ẹ jàde. Àwo orin méjìlélógún (22) ni a gbọ pé ó ẹ jàde. Ohun tí a tún gbọ ni pé kò sì àwo orin rẹ tó jàde tí kò ní ta ẹgbẹrún lónà àádótá (50,000 copies) lójó ti ó bá jàde nìkan, èyí ni ó sì sọ Ọmọwúrà di ààyò lódò'EMI'. Títá rẹkọ̀dù púpọ̀ ní gbogbo ìgbà tí rẹkọ̀dù rẹ bá jàde ati gbígba ọ̀de eré púpọ̀ ju àwọn akegbé rẹ yòókù lọ, ló sọ Àyínlá Ọmọwúrà di èèkan àti akọni nínú ọkọrin ilẹ̀ Yorùbá ní ìgbà ayé rẹ.

Lára ohun ti o tún sọ Ọmọwúrà di akọni ọkọrin ni pé yàtò si ilẹ̀Yorùbá ti ó ti ẹ́rẹ́ fún àwọn lóbalóba, àwọn ìjòyè, àwọn olówó, àwọn olólá àti àwọn gbajúmò, tí wọn kò lónkà. Bẹ̀ẹ̀ naa ni ó ẹ́rẹ́ fún àwọn lẹgbélẹgbé bíi Ẹgbé Ifẹ́lódùn Ìnísà, Ẹgbé Ọmọboríowó Itoko, Ẹgbé Ifẹ́lódùn Shagamu/Eko, Ẹgbé Bàsíírí Ọ̀rẹ̀ Ọ̀sogbo, Ẹgbé Sòrẹ̀degbé Ọ̀yọ́, Ẹgbé Ìràwọ̀ Ọ̀wúró Ìkòròdú, Ẹgbé Àlàáfíà Táyọ̀ Abẹ̀òkúta. Lára lẹgbélẹgbé tó tún ẹ́rẹ́ fún yàtò fún ti ilẹ̀ Yorùbá ni Ẹgbé Ewéńlá Màìdúgùrì, Ẹgbé'Progressive Union, Portharcourt, Ẹgbé Sòrẹ̀degbé, Kano, àti Ẹgbé Ajísafẹ̀, Kàdúná.

Bí orin Àyínlá Ọmọwúrà ẹ́ ń tọ́ka sí ọ̀na tí a lè gbà mú ẹbí dúró sinsin, bẹ̀ẹ̀ ni yóò máa fun àwọn èwe/màjèsín ni ìmọ̀ràn lórí bi wọn se le jẹ èniyàn pàtàkì láyẹ̀ àti lówùjọ wọn pẹ̀lú oríṣíríṣi nńkan m̀iiran tí ó le jẹ kí omi àwùjọ tòrò. Olùfẹ̀ àṣà ibílẹ̀ àti ohun àjogúnba iran Yorùbá ni Àyínlá Ọmọwúrà. Ó hàn ninu oríṣíríṣi àwọn àwo orin rẹ bi ó ẹ́ máa ń bá wọn bọ̀ ọ̀gún kiri ilẹ̀ Yorùbá àti ni ilẹ̀ Hausa níbi tí wọn bá ti pè é bi ọ̀ṣẹ̀rẹ̀. Bẹ̀ẹ̀ ni ó kọrin pé ọ̀un joyè ninu ẹgbé ọ̀gbóni nílẹ̀ Yorùbá. Púpọ̀ ninu orin Ọmọwúrà ni wọn ń sọ ọ̀rọ̀ ajẹmọ̀ṣẹ̀lú, ajẹmọ̀ ọ̀rọ̀ ẹbí àti idílẹ̀, ajẹmọ̀ṣà, itọ́jú àṣà àti àwọn àmúyẹ m̀iiran ti wọn jẹmọ̀ ibomirin àṣà àti èdè. Itókasi àwọn nńkan ibílẹ̀ tàbí àdáyéba, ilò èdè bíi ọ̀we àti àfiwẹ̀ ẹ̀lẹ̀lọ̀ máa ń jẹ jàde púpọ̀ ninu orin Àyínlá Ọmọwúrà, èyí sì máa ń bu ẹwà kún orin rẹ.

Orin Àyínlá Ọmọwúrà máa ń ẹ́ àríwísí púpọ̀ sí ètò tàbí àgbékalẹ̀ àwùjọ, Àyínlá Ọmọwúrà tún máa ń lo orin rẹ láti bu ẹnu àtẹ lu à̀ṣedéédé àwọn èniyàn kan ni àwùjọ bí obìnrin tí kò gbọ̀ ti ọ̀kọ̀ rẹ, ọ̀mọ̀ tí kì í gbọ̀ràn, tí ó ń sá kiri, baálẹ̀ ilẹ̀ aláṣótán, àgbà tí kò tolé, oríṣíríṣi iwà ibàjẹ̀ àti ipolongo ètò ìjọba. Ayinla Ọmọwúrà gan-an là bá máa pè ní májèétí-ọba-ó-di ní ìgbà ayé rẹ. Àyínlá Ọmọwura kì í jẹ kí etí àwọn ará àwùjọ di si ètò ìjọba, bí àwùjọ se ń lọ ni Àyínlá Ọmọwúrà ń tẹ̀lẹ̀ e. Nígbà m̀iiran, a gbọ̀ pé àwọn asojú ìjọba lẹ́ka ètò iròyìn àti ọ̀rọ̀ tó ń lọ ló máa ń bẹ̀ ẹ̀ lówẹ̀ láti polongo ètò ìjọba fún ará ilú.

Àyínlá Ọmọwúrà fẹ̀ràn láti máa lo aṣọ̀ ati ẹ̀sọ̀ olówó iyebiye bi agbádá nlánlá, àti ẹgbà ọ̀wọ̀ àti ti ọ̀rùn olówó nlá. Èyí lo mú àwọn olólùfẹ̀ rẹ máa dà á pè ní'Hajji Costly', Alaaji Olóṣọ̀ọ̀ iyebiye. A gbọ̀ pe ọ̀rọ̀ lo ẹ́ bí ọ̀rọ̀ láarin ọ̀un àti mánjà rẹ̀ Fatai Bayewumi, ni Bayewumi fọ̀ iké ẹ̀mù tí ó fi ń mu ọ̀tí mọ̀ Ọmọwúrà lórí. Ọmọwura subú lulẹ̀, ó sì gba ibẹ̀ jẹ̀ Olórun nípe ni ọ̀dún 1980. A lè sọ nípa tàbí ìhùwàsí Àyínlá Ọmọwúrà ninu àwọn orin rẹ̀ ti a gbọ̀ àti ohun tí àwọn èniyàn sọ nípa rẹ̀, nínú àwo orin rẹ̀ kan, ó sọ pé ọ̀un jẹ̀ oye Akọgun Apáyè, tí a gbọ̀ pé ó jẹ̀ oye nínú ẹgbé awo ọ̀gbóni ní Abẹ̀òkúta. Bẹ̀ẹ̀ náa ni ó jẹ̀ oye Jagunnà ninu ẹgbé ayé m̀iiran. Ó kọ orin kan pé'kì í ẹ́ ilẹ̀ yìí lẹ̀ ó ti rí, kólórin ó lẹ́wa sálọ, ká jọ pàdé pé ká wá ẹ́rẹ́" èyí tí ó fihàn pé kì í ẹ́ ọ̀kọrin tí ó máa ń bẹ̀rù ọ̀kọrin ẹgbé rẹ̀ lóde eré. Nínú rẹkọ̀dù m̀iiran, ó kọrin pé ọ̀un ni'ò kiri ojúlẹ̀ fíjà lọ, ta ni ó fojú di mí á dírẹ̀wẹ̀sì fẹ̀nikẹ̀ni o".Èyí ni pé tórò bá dijà, èrù kò ba ọ̀un, ọ̀un kì í ẹ́ ojo ọ̀kúnrin, irú ìgboyà bá yìí àti àwọn àṣeyọ̀rì tí ó tẹ̀lẹ̀ e tún jẹ̀ ọ̀kan lára ohun ti ó sọ Ọmọwúrà di akọni ọkọrin.

Sukurat (2013, o.i 413) sọ àkíyèsí rẹ̀ nípa Àyínlá Ọmọwúrà pé:
 Ọmọwúrà music appealed to millions of his (Yorùbá speaking)
 audience, including the educated and uneducated, especially the
 commercial/professional drivers, artisans and even students. He

was so much loved that “Àyínlá Ọmọwùrà fans clubs” were found in many Nigerian towns/cities, particularly in the South-west and Northern states. On invitation, Ọmọwùrà went to several towns and cities to stage live shows for his fans, associations and individuals who could afford his charge. At any such performance, people scrambled to catch a glimpse of the àpàlà maestro, as he entertained the hosts as they “spray” him with money. Infact, many of his admirers saw him as more than ordinary; he was just wizard (413)

Ọkẹ àìmọye àwọn ọmọ ilẹ káàárò-ò-jíire, àwọn tó kàwé ati àwọn tí wọn kò kà ni wọn gbádùn orin Ọmọwùrà pàápàá jùlọ àwọn awakọ ojú pópó, oníṣe ọwọ, tó fi mọ àwọn ọmọ ilẹ èkọ gíga. Àwọn ènìyàn fẹran Ọmọwura débi pé wọn dá “Ègbé Olólùfẹ Àyínlá Ọmọwùrà” sílẹ káàkiri ilú nílẹ Yorùbá àti ilẹ Hausa. Nípa pípè é sí òde eré, Ọmọwùrà ti lọ káàkiri oríṣiríṣi ilú kéékèkèkè àti ilú nílánlá láti lọ fi eré dá àwọn ènìyàn tàbí àwọn elégbéjẹgbé láráyá, pàápàá awọn ti wọn bá lè san owó ipè rẹ. Nínú irú ipè sí òde eré báwònyí, àwọn ènìyàn máa n jìjàdù láti fojú kan Àyínlá Ọmọwùrà, bí ó ṣe n kọrin, dá àwọn ènìyàn láráyá, tí wọn yóò si máa ná owó nílánlá fún un. Ní òdodo, àwọn olólùfẹ rẹ rí i bi ẹni tí kì í ṣe ènìyàn lásán, wọn rí i bí àkàndá ènìyàn àti alágbára ọkọrin kan. (413)

Nhkan bí méjì tàbí méta ni a rí tóka sí nínú àkíyèsì Surakat ọkẹ yìi. Ohun àkókó ni pé àti àwọn tó kàwé àti àwọn tí wọn kò kà ni wọn n gbádùn orin Ọmọwura. Ohun tí a fura sí pé ó fa èyí ni pé èdè abíníbí (Yorùbá) ti ó yé gbogbo ènìyàn ni ó fi máa n kọ orin rẹ. Bí ó tilẹ jẹ pé ọmọ Abẹokuta (Ègba) ni, èdè ti ó sún mọ gbogbo ilẹ káàárò-ò-jíire ni ó fi máa n kọ orin àpàlà rẹ. Èyí nikan kọ, fófó ni orin rẹ máa n kún fún ọwè àti àsàyàn ọrò.

Orin rẹ kì í jẹ kí etí àwùjọ dì sí ohun ti ó n lówùjọ, bèbè ni akónilédè àti gbédègbeyò pàtàkì ni Ọmọwùrà n se. Èkejì ni pé Ọmọwùrà kì í ṣe méjì eépinnì ninu isẹ rẹ. Bí ọgún ẹni bá dani lójú áá fi í gbàrí ni, bí orin rẹ ṣe kún fún ọrò jìnlẹ, náà ni ohun rẹ dùn, tí àwọn elégbè àti onílù rẹ sì n fi yùngbàyùngbà kún un nínú eré. Èyí ni ó si fa kí wọn máa pe Àyínlá Ọmọwura káàkiri ilẹ Yorùbá àti ilẹ Hausa pèlú owó nílánlá. Èyí tùmọ si pé kì í ṣe gbogbo ènìyàn ni ó le pe Ọmọwura sí òde eré, ẹni nílá ní ṣe ohun nílá ni. Àwọn olówó, ọlórò, ọba ilú, àwọn ijòyè nílánlá àti àwọn gbajúmọ tí wọn le sanwó ipè rẹ ni wọn máa n pe Ọmọwùrà sí òde eré. A tún ṣe àkíyèsì pé àyọlọyọ ọkẹ yìi mẹnuba ọrò pé Àyínlá Ọmọwùrà kì í ṣe ènìyàn lásán, pé akọni ènìyàn àti alágbára kan ni.

Èrò Àwọn Ọmọràn Nípa Orin Lówùjọ Yorùbá àti Áfíríkà

Nhkan pàtàkì ni orin jẹ lágbàáyé. Orin jẹ ọnà kan gbòógì tí èdá fi n gbé èrò ọkàn àti ìmọlara rẹ jáde. Oríṣiríṣi ọnà ni àwọn onímọ gbà ṣàlàyé lórí orin. Afijọ ewi àti orin Yorùbá ni Euba (1975) gbé isẹ rẹ lé. Agbékálẹ rẹ ni pé: *‘poetical speech in Yorùbá is essentially musical speech, existing on the borderline between speech and song which we have described as speech-song, or heightened speech’*. Èyí ni pé ipèdè ewi jemọ orin kíkọ nílẹ Yorùbá tí ó máa n wáyé láàrin ọrò síso àti orin kíkọ tí a le ṣe àpéjúwe bí isòròdorin tàbí isewìdorin. Àwọn àpẹrẹ tí ó fi kún àlàyé rẹ ni àwọn ipèdè ipolówó oja tí wọn jẹ isòròdorin. Atótónu ọkẹ yìi seé fi wé orin Ayinla Ọmọwura nítorí pé bí igbà ti ènìyàn sọ ọrò tàbí ewi di orin ni ilàna orin rẹ nítorí pé iwòhùn àti ifohùngbohùn nínú orin rẹ kọyọyọ.

Lára àwọn onímọ tí wọn gbà pé bí omi kò ti lè ya aró ni orin ibílẹ àti ewi pàápàá ewi alohùn kò le ya ara wọn ni (Ọlatunji, 1984; Ọlajubu, 1981; Olukoju, 1994; Agyekun, 2007; Okoh, 2008; Ọpẹfeyitimi, 2009; Ojo àti Bolarinwa 2021,

Bolarinwa 2014, 2019 àti 2025, Oyèbámijí àti Bólárínwá, 2025). Ohun tí a rí sọ sí àgbékalẹ̀ ọkẹ̀ yìí ni pé nínú ọ̀rọ̀ tàbí ìpèdè ojoojúmọ́ náà ni èdè ewì àti ti orin ti máa ń jẹ́ jáde (Ọpẹfeyitimi, 2014) àti pé ní ọ̀pọ̀ ìgbà ni a máa ń dá orin nínú ewì alohùn Yorùbá kí gbogbo rẹ̀ lè hó sùsù, kí ó tún lè dùn síi. Àkàwé yìi bá orin Ọmọwura mu púpọ̀ nítorí pé lílẹ̀ àti ègbè ti a fi máa ń dá orin ìbílẹ̀ mọ́ naa ni orin Ọmọwura gùnlẹ̀. Ọ̀pọ̀ ìgbà ni Ọmọwúrà yóò máa ẹ̀ àyèsí àwọn elégbè rẹ̀ láti le sọ fún ayé pé ọ̀n nìkan kọ̀ ni ọ̀n ń da orin kọ̀ tàbí dá eré ẹ̀.

Orin ọ̀dún Okòsí ni Makun-omi ni ilú Ìjẹ́bú ni Ògúnpolú (1975) gbé isẹ́ tirẹ̀ lé. Orin ọ̀dún ìbílẹ̀ ti wọn máa ń kọ̀ níbi ètùtù ọ̀rìṣà Ebibi ni orin yìi. Pàtàkì orin ọ̀dún Okòsí ní Makun-omi ni láti lé àìsàn àti ikú wògbé. Ọ̀nà méje pàtàkì ni ó pín orin ọ̀dún ìbílẹ̀ yìi sí; ìbèrẹ̀ orin ọ̀dún náà (commencement songs), orin ifijúbà ní ojúbọ̀ (supplicatory songs at the shrine), orin ifẹ́dásẹ́fẹ́ (satirical songs), orin èébú (abusive songs) orin olólùfẹ́ (amorous songs), orin ajẹmọ́ ijó tààrà (dance songs), orin idágberé (farewell songs). Gbogbo orin kòòkan ni ó fi àpẹrẹ̀ gbè lésẹ̀.

Isẹ́ Nanda (1984) náà ẹ́é tọ́ka sí láti jẹ́ kí ohun tí a pè ní orin tún yéni síi. Ohun tí ó sọ̀ ni pé *although music is sound, not all sounds are music. Knowledge of a culture from the inside is required to understand the culture's conceptualizations which are parts of its musical behaviour.* Èyí ni pé lóòótó ni pé ìró ohùn ni ó ń ẹ̀ atókun orin tàbí kí a sọ̀ pé orin jẹmọ́ ìró ohùn sùgbón kí í ẹ̀ gbogbo ìró ohùn ni ó lè dúró bí orin. Kí èniyàn tó le gbọ́ àgbóyé orin kan, àṣà àwùjọ́ tí ó ẹ̀dà orin bẹ̀ẹ̀ gbódò yé onítòun dádàrá. Èyí ni pé láti inú àṣà àwùjọ́ kan ni orin wọn ti ń lapa. Orin Ọmọwúrà jẹ́ mọ́ àṣà Yorùbá púpọ̀. Tifun tẹ̀dò èdè Yorùbá ni ó yé e sí i, ẹ̀ni àṣà gbàà ni Ọmọwúrà. Èyí ni ó sì fún un ní ànfààní láti lè lo èdè Yorùbá lónà tí ó wù ú nínú orin rẹ̀, tí orin rẹ̀ sì fi máa ń gbayì lówùjọ́ Yorùbá.

Ajélétí (2018 o.i 140-144) sọ̀ pé orin jẹ́ ọ̀kan lára ewì alohùn Yorùbá tí ó sì tún lè ẹ̀sẹ̀ ẹ̀wà fún èdè ti ó lè mú ìbáńsọ̀rọ̀ tí ó yé kooro wà láàrin ọ̀kọrin àti àwọn olùgbọ́ rẹ̀. Èyí tùmọ̀ sí pé tìlùtìfọ́n tí ó máa ń kówọ̀ rìn pẹ̀lú orin tí gbogbo rẹ̀ fi máa ń hó sùsù, tí ó máa ń jẹ́ kí orin dùn láti gbọ́ tàbí pasẹ̀ ijó ni ó máa ń fa kí èniyàn tàbí olùgbọ́ farabalẹ̀ tẹ̀tí sí ọ̀rọ̀ tàbí ìpèdè inú orin kan pàápàá orin ìbílẹ̀ Yorùbá tí ó máa ń kún fún oríṣíríṣi ẹ̀kọ́, ìmòrán, ifiniláyabalẹ̀ tàbí idánìlókànlẹ̀, tó fi mọ́ àfihàn onírúurú àṣà ìran ti ó ni orin náà. Ó wá gbé àgbálogbábọ́ isẹ́ rẹ̀ lè èrò pé àwọn iwàburúkú pàápàá láti ọ̀wọ́ àwọn ọ̀ṣẹ̀lú àti àwọn olórí gbogbo tí ó gbilẹ̀ lórílẹ̀dè Nàìjíríà lè ròkun ìgbàgbé nípa ẹ̀sẹ̀ àmúlò orin ìbílẹ̀ Yorùbá.

Pàtàkì orin ìbílẹ̀ bí ó ẹ̀ hàn nínú ọ̀nà ìgbàṣe ọ̀dún ìbílẹ̀ Olokogbe ní agbègbè Pọ̀nyan ni ipínlẹ̀ Kogi ni Stephen (2015) gbé isẹ́ rẹ̀ lé. Àlàyé tí ó ẹ̀ nípé orin ìbílẹ̀ ni orin tí ó ẹ̀ àfihàn ajọṣepọ́ àṣà àti isẹ́ ẹ̀sẹ̀ àwọn ara àdúgbò tàbí agbègbè kan tí ilépa wọn, imólára wọn àti ọ̀nà ìkọrin wọn rí bákan náà. Oríṣíríṣi isẹ́ ni orin ìbílẹ̀ Olokogbe yìi ń ẹ̀ ni ilú Pọ̀nyan. Yàtò sí pé ó jẹ́ orin tí ó jẹmọ́ àṣà ìbílẹ̀, ó tún wà fún àtunṣe iwà, àtunṣe ilú, bẹ̀ẹ̀ naa ni ó jẹ́ ọ̀nà idárayá fún àwọn olùgbọ́ àti gbogbo ará ilú. Bí orin yìi ẹ̀ jẹmọ́ ẹ̀mí àìrí bẹ̀ẹ̀ naa ni ó kún fún ijínlẹ̀ ọ̀rọ̀ tí olùgbọ́ tàbí ọ̀n wòran ti lè rí ọ̀gbón kan tàbí èkejì kọ́. Orin ìbílẹ̀ yìi tún wà fún irònújínlẹ̀ lórí iwàkiwà, iwàà kòtọ́ lówùjọ́ àti ipẹ̀ fún rírewọ́ irú àwọn iwà báwònyí sílẹ̀ kí àlàáfíà le jọba lówùjọ́.

Ipa tí orin ifá ń kó nínú ẹ̀sìn ìbílẹ̀ ni isẹ́ Fàkáyòdé (2016) gùnlẹ̀. Ó ṣàlàyé pé orin ẹ̀sìn ìbílẹ̀ ni orin tó ní ọ̀rọ̀ ifá nínú. Ó wá fídí rẹ̀ múlẹ̀ pé kò sí àníàní, orin bá ẹ̀sìn ìbílẹ̀ ẹ̀ nítorí pé láti ìgbàti iwà tiṣe ni àwọn imòle ti máa ń kọrin àti pé orin tí imòle kòòkan ń kọ́ ló fi lé àwọn àtẹ̀lẹ̀ rẹ̀ lówọ́. Ó wá wa èrò rẹ̀ gùnlẹ̀ nígbà tí ó sọ̀ pé 'ó ẹ̀ pàtàkì kí á mọ́ pé kò sí orin kan pàtó tí a mọ́ si orin ẹ̀sìn ìbílẹ̀ láti ìgbà iwásẹ̀. Kí oyinbo tó dé, ohun tí ó wà ni orin ọ̀bàtálá, orin

sàngó, orin ọ̀gún, orin ọ̀rúnmílà. Ó wá pín orin ifá sí ọ̀nà méta pàtàkì; orin ọ̀jòsìn, orin ẹ̀mí, àti orin àríyá, ẹ̀bẹ̀ ni ó to àpẹ̀rẹ̀ oríṣiríṣi orin lóri orí ọ̀rò kòòkan tí ó mẹnubà. Orin orò Lékú (ilé kú) tí ó jẹ orin ẹ̀yẹ tàbí ọ̀dàrò fún àgbà awo (babaláwo) tí ó bá papòdà ni iṣẹ́ Oyeniyi (2016) dálé lóri. Ọ̀nà méfà ni ó pín orin orò Lékú sí; orin ọ̀késí; ẹ̀yí ni pípe orí ẹ̀lẹ̀dàá awo tó sósùn sí ibi orò náà. Orin àlàyé lóri orò ọ̀sínkú; orin ọ̀dàrò fún ọ̀kú awo gbogbo tí ó ti sùn; orin ọ̀súre; orin àròkò; orin ọ̀kílò; orin ọ̀pàrọ̀wà fún ẹ̀bí àti ará ọ̀kú. Gbogbo àwọn orí ọ̀rò kòòkan ni ó fi àpẹ̀rẹ̀ orin orò Lékú gbè lẹ̀sẹ̀.

Gégé bí olórin ibílẹ̀, Ọmọwúrà náà ti kọrin nipa orò Lékú tí wọn ẹ̀ fún ọ̀ba ilẹ̀ Yorùbá kan nígbà tí ọ̀ba náà wàjà. Iṣẹ́ yìí rí Àyínlá Ọmọwúrà gégé bí akọni ọkọrin kan pàtàkì nítorí pé ojú rẹ̀ tólẹ̀, ó tóko nípa àṣà, ẹ̀dẹ̀, àti ẹ̀sìn Yorùbá tó fi mọ̀ ọ̀gbòkègbodò ilẹ̀ Yorùbá pàápàá bí ọ̀wọ̀nùbònú ẹ̀ maa n wá nípa ẹ̀dẹ̀, àṣà àti ẹ̀sìn Yorùbá, bí gbogbo won se n rán orin ibílẹ̀ àti ọ̀gbòkègbodò àwùjọ lówó tí gbogbo wọn n papò mú àwùjọ gbèrú, tòrò nini, dára, dùn látí gbé, tí ó sì maa n fa ọ̀tẹ̀síwájú àti ọ̀dàgbàsókè, gbogbo àwọn nnkan wònyí náà ni iṣẹ́ yìí gbà pé wọn n mú kí àláfíà jọba láàrin ilú.

Àyínlá Ọmọwúrà Gégé bí Akọni Ọkọrin Nílé Yorùbá.

Abala yìí ni a ti ẹ̀ ọ̀gbéyẹ̀wò àwọn orin ti a ti sà lẹ̀sà nínú àwọn orin Ọmọwura, ti a ó sì ẹ̀ ẹ̀kúnrẹ̀rẹ̀ àlàyé lóri ọ̀kòòkan wọn pàápàá bi wọn ẹ̀ kún fún ẹ̀tò látí jẹ́ kí àwùjọYorùbá gbèrú nípa ọ̀tẹ̀síwájú àti ọ̀dàgbàsókè rere, ọ̀kòòkan ni a ó maa mú wọn fún àlàyé kíkún.

Ìkóbìnrinjo

A ẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú àwo orin *Omi tuntun/Pansaga* (àwo kẹ̀tádínlógún) tí ó lọ báyii:

- Lílẹ̀: Oníyàwó púpọ̀ ẹ̀ súnmo bí
àlàyé ọ̀rò bílẹ̀ ẹ̀ n tura o
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Ni mo fẹ́ wí
ká sí ra wa níyè ló dùn o
ká síni létí mo fẹ́ kẹ̀ mọ̀
kò jẹ́ kágba ó sìwàhù nínú ilé
- Lílẹ̀: Ìyàwó púpọ̀ ó ẹ̀ ẹ́ fẹ́o
àgàbàngẹ̀bẹ̀ ni ọ̀ wúlò o
láàrin ìyàwó tẹ̀ ẹ́ jọ
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Ẹ̀ o gbọ̀, ìyá ẹ̀lẹ̀nu ọ̀dì má mà sọ,
lójú ọ̀tún ni wọn le wúlò
tínú ilé ọ̀ níí maa gbóná
- Lílẹ̀: Ẹ̀lẹ̀nu fóro baálé ilé o
ronú ẹ̀ wò síhun tí o fẹ́ sọ
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Má dalérú
ká kó wọn pòni rẹ̀gírẹ̀gi
mójúkúrò nilé ayé gbà
gbogbo ọ̀rò kó lo ẹ̀é bínú
- Lílẹ̀: Ẹ̀yin ìyàwó mo fẹ́ kẹ̀mọ̀ kó yé yin yéké
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: bọkọ kéré bí abéré ọkọ lókọ n ẹ̀
- Lílẹ̀: Ìbàà kéré kó má ju sìgá o
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Ọkọ lo n solóri aya
gbànkéke, gbànkéke
iṣẹ́ ọ̀ru kíi ẹ̀ kékeré.....
- Lílẹ̀: Ìkílò kan sẹ̀lẹ̀, má solé dilémosú
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Ẹ̀ni fẹ́ sẹ̀lémosú kó padà sílẹ̀ wọn[ẹ̀ẹ̀meji]

Lílẹ̀: Má solé dilémosú oò
 Lílẹ̀ àti ègbè: Èni fẹ̀ selémosú kó padà sílẹ̀ wọn
 Lílẹ̀: Ìjàgìdìò sẹ̀lẹ̀ lójìjì o
 Lílẹ̀ àti ègbè: Tókọ ọ̀ bá ríhun tí ọ̀ dǎa
 ẹ̀ni kọ́ǎ ààyẹ̀ rẹ̀ ó ẹ̀ o, nílẹ̀ ọ̀kọ
 ǎ gbòbí tókọ́ báṣẹ̀ owó dé
 ẹ̀ pókọ́ lẹ̀ lórí n tí tẹ̀gbón ọ̀ le ẹ̀
 bàbá yín òni ẹ̀ níbẹ̀
 lafi pé ẹ̀ dípó ọ̀kọ́ yin mú
 Lílẹ̀: Bóbìnrin gbótókọ́ o, kòni fówó kù lápò
 Ayinla á mí a dǎa fún un oo
 ní yòtòmì, ìgbádùn ní oò máa wà
 orí ọ̀kọ́ ọ̀run ní ó dǎa láre o....

Fífẹ̀ yìawó ju ẹ̀yọ kan lọ, ìṣe baálẹ̀ ilẹ̀ ní Ọmọwúrà ń pe àkíyèsí tolórí telẹ̀mù sí nínú àyọ̀lò òkè yìí. Ó tẹ̀sìwájú nínú orin yìí pé baálẹ̀ ilẹ̀ kò gbọ̀dọ̀ jẹ̀ aláṣọ́tán nítorí ọ̀bẹ̀ kí í mí níkùn àgbà. Fún ìdí èyí baálẹ̀ ilẹ̀ gbọ̀dọ̀ yàgò fún ohun tàbí ìgbésẹ̀ tí ó bá lẹ̀ ba ilẹ̀ jẹ̀ tàbí dǎ rúgúdù sílẹ̀. Sùúrù ní ẹ̀ni tó ní yìawó ju ẹ̀yọ kan lọ gbọ̀dọ̀ ní láti le to ilẹ̀ rẹ̀. Ọ̀kùnrin kò gbọ̀dọ̀ ẹ̀ ojúṣàájú tàbí kí ó gbé e lẹ́jú pé òun fẹ̀ràn obìnrin kan ju èkẹ̀jì lọ, ó ní láti kó wọn pọ̀ ní “rẹ̀gìrẹ̀gì”, baálẹ̀ ilẹ̀ kò sì gbọ̀dọ̀ jẹ̀ onínúfúfú èdǎ. Bẹ̀ẹ̀ náà ní yìáálẹ̀ ilẹ̀ gbọ̀dọ̀ le gba ègbìn mọ́ra, kí ó jẹ̀ oníwà rere. Àyínlá Ọmọwúrà tún bu ẹ̀nu àtẹ̀ lu dídálémosú nítorí pé ó jẹ̀ ọ̀nà kan gbòógì lára nńkan tí ó ń dǎ wàhálà sílẹ̀ lǎwùjọ́ ọ̀mọ̀nìyàn. Ọmọwúrà tún gba àwọn yìawó lóṣẹ̀ ọ̀kọ́ nímọ̀ràn pé kí wọn máa pọ̀n ọ̀kọ́ wọn lẹ̀ bí ó tí yẹ̀, pé èyí ní yòò mú inú ọ̀kọ́ dùn sí wọn, torí pé iwà àrífín, àfọ́júdì àti ìlòdì sí nńkan tí ọ̀kọ́ ń fẹ̀ máa ń ru ọ̀kọ́ nínú.

Àyínlá Ọmọwúrà ń fẹ̀ kí a mọ̀ pé abala méjèèjì ló ní ìṣe pàtàkì láti ẹ̀ láti gbé ìdílé tàbí ẹ̀bí ró, bí ọ̀kọ́ ẹ̀ ní ìṣe tirẹ̀, bẹ̀ẹ̀ náà ní àwọn yìawó náà ní ìṣe tiwọn láti ẹ̀. Ká fí ọ̀wọ́ wẹ̀ ọ̀wọ́ ní ọ̀wọ́ fí máa ń mọ̀. Ọmọwúrà gbà pé ìṣe ńlá kan gbòógì ní ìṣe ìbálòpọ̀ lóṣọ́láyá níbí tí ìṣe ọ̀kọ́ tí jẹ̀ ajólórí, torí pé ọ̀mọ́ lèrè ìgbéyàwó. Àyínlá Ọmọwúrà wá ń gba àwọn obìnrin nímọ̀ràn àti yìànjú pé kí wọn pọ̀n ọ̀kọ́ wọn lẹ̀ lórí ìṣe takuntakun yìí, kí wọn tójú ilẹ̀, ẹ̀bí àti gbogbo ọ̀rẹ̀ tí wọn ń pọ̀n ọ̀kọ́ wọn lẹ̀. Gégé bí ẹ̀lẹ̀sìn ìbílẹ̀ tí ó gbàgbọ́ nínú Olódùmarẹ̀, Àyínlá Ọmọwúrà ń pe gbogbo obìnrin lóṣẹ̀ ọ̀kọ́ sí àkíyèsí pé tí wọn bá farabalẹ̀, tí wọn bá sì tẹ̀lé àṣe ọ̀kọ́ wọn, èyí tí yòò jẹ̀ kí àlàáfíà jọba, ó ní orí ọ̀kọ́ àti Èlẹ̀dǎá ọ̀kọ́ (Olódùmarẹ̀) ní yòò dǎ irú obìnrin bẹ̀ẹ̀ láre nípa ire gbogbo tí yòò máa rí, pàápàá lórí àwọn ọ̀mọ́ rẹ̀, ọ̀kàn obìnrin bẹ̀ẹ̀ yòò balẹ̀, yòò sì gbádùn ọ̀kọ́ rẹ̀ dalẹ̀. Kókó inú àyọ̀lò òkè yìí ní pé ọ̀rọ́ àlàáfíà ìlú àti àwùjọ́ pápapọ̀ ní Àyínlá Ọmọwúrà ń fọ̀nrere.

Ìmúra Sísẹ̀

Ìmúra sísẹ̀, tí ó lẹ̀ mú àwùjọ́ gbèrú tún jẹ̀ Àyínlá Ọmọwúrà lógún láàyẹ̀ m̀ìrán. Nínú vol. 9, Ikú Múrítalá Muhammad, Ó kọ̀rin bá yìí pé:

Lílẹ̀: Ire má kọ́ǎ mí Olùgbàla
 Sé ẹ̀ mọ́ póní ìmúrasí
 Lílẹ̀ àti ègbè: Àìdúró, nìjọ́ o e
 Èni bá sísẹ̀ jàre òsì, mèjọ́rítì ẹ̀ ẹ̀ ń gbọ́?
 Lílẹ̀: È jẹ̀ ká firun dúdú sísẹ̀ o
 Láyé tí a wá kí a lẹ̀ nísinmi tí a bá darúgbó
 Lílẹ̀ àti ègbè: Àìdúró, nìjọ́ o e
 Èni bá sísẹ̀ jàre òsì, mèjọ́rítì ẹ̀ ẹ̀ ń gbọ́?
 Lílẹ̀: Lówùúrọ́ kùtù

Tọmọkùnrin bá jí, bí nńkan ò le
 Kó yára lé nńkan torí ọjọ alẹ
 Lílẹ àti ègbè: Àìdúró, nijó o e
 Èni bá sísẹ jàrẹ òsì, mèjọrítì sẹ ẹ n gbọ?
 Lílẹ: Ìyá rẹ lẹ lówó lówó, bàbá lẹsin léèkàn
 Bo bá gbójú lé wọn ọfo lo máa mú o
 Lílẹ àti ègbè: Àìdúró, nijó o e
 Èni bá sísẹ jàrẹ òsì, mèjọrítì sẹ ẹ n gbọ?
 Lílẹ: Ọsísẹ kì í rìn bí ọlẹ ó dá mi lójú
 Lílẹ àti ègbè: Ẹ jẹ ká sísẹ ká rówó ká fi mìlìkì
 Lílẹ: Àwùrẹ rẹ bó lé níninwó
 Lílẹ àti ègbè: Işẹ ni kókó
 Lílẹ: Bí o sòògùn owó
 Lílẹ àti ègbè: Jòwó má şe dúró de mọtò
 Lílẹ: Bó bá n şadúra o
 Lílẹ àti ègbè: Pé k'Ólúwa ràn ẹ lówó
 Lílẹ: Má şe jáfira
 Lílẹ àti ègbè: K'Ólúwa kó le gbà ẹ là (ẹẹmeji)
 Gbogbo wa l'Ólúwa mí a là (ẹẹmeji)
 Ká gbìyànjú ká jára mósẹ

Yorùbá jẹ ẹyà kan tí ó mú işẹ sísẹ ní pàtàkì, ìgbàgbọ wọn sì ni pé işẹ ni òògùn işẹ, ká múra sí işẹ ẹni. Èyí nńkan kó, gégé bí Àyínlá Ọmọwura şe tọka rẹ, işẹ sísẹ ní àsikò àti sáà, èyí tí èrè tí ó yẹ yóò fi ti ibẹ jáde, ọwúrò ọjọ ènìyàn ni àwọn Yorùbá gbà pé ó yẹ kì ó fi sísẹ. Èyí ni ìgbà tí ènìyàn wà ní ọpépé pẹlú irun dúdú lórí. Yorùbá gbà pé se ni ó yẹ kì ènìyàn máa sinmi tí àgbà bá ti dé nítórí pé kì si agbára tó bẹẹ mó láti sísẹ kárakára. Èni ti kò bá wá múra sílẹ fún irú ìgbà yìi wọn máa n rárẹ ni ọjọ alẹ wọn ni, èyí ni àwọn Yorùbá şe máa n gbà á ní àdúra pé kì Ọlórún má jẹ kì a rárẹ lójó ogbó. Kì ènìyàn má baà şe rárẹ lójó ogbó, kì ènìyàn le ni isinmi lójó alẹ ni Àyínlá Ọmọwúrà şe n pe àkíyèsí àwa ènìyàn àwùjọAdúláwò (Yorùbá) sí imúraşísẹ torí işẹ là n şe kì a tó jàrẹ òsì.

Àyínlá Ọmọwúrà tún fi kún orin rẹ pé kì í şe dandan ni kì ènìyàn dúró de ìgbà tí ó bá ní bùkátà kì ó tó máa sárẹ sísẹ. Bí nńkan kò tilẹ lé ènìyàn, ó yẹ kì ènìyàn lé nńkan, èyí ni pé kì ènìyàn pọnmì sílẹ de òngbẹ. Nígbà tí ó jẹ pé kò sí bi ẹnikan şe lẹ wà nínú ayé tàbí ní àwùjọ kan tí tí kò ní ní ibásepọ kankan èyí ni a fi yin Ọmọwúrà láwo fún sísin àwọn ènìyàn àwùjọ rẹ ní gbéré ipàkọ nípa mímúra sísẹ. A tilẹ lẹ sọ pé şe ni Àyínlá Ọmọwúrà darapọ mọ ànìyàn àwùjọ nípa işẹ sísẹ tàbí mímú işẹ ẹni ní ọkúnkúndùn torí púpọ ninu àkọsílẹ itàn àtẹnudẹnu àtí ipohùn Yorùbá ló gbé ọrò işẹ sísẹ sí ibi pàtàkì làwùjọ. Èyí jẹyọ nínú ipèdè Yorùbá kan pé, bí ebi bá n pa ọlẹ kì a jẹ kì ọlẹ kú nítórí pé ọlẹ kò wúlò fún àwùjọ nígbà tí kò tì kú tẹlẹ nàà.

Lára ànfaàní miiṛàn tí Ọmọwúrà tọka si nípa mímúra sísẹ ẹni ni pé, ọsísẹ kì í rìn bí ọlẹ. Bí ènìyàn bá sísẹ kárakára yóò ni owó láti fi tójú ara rẹ àti şe nńkan mèmèrẹ tí ó bá wù ú fún ara rẹ àti fún ẹbí rẹ. Ipẹ sí àkíyèsí nípa oògùn tàbí àwure şùgbón ti Ọmọwura sọ pé kò dára tó láti gbójúlé tún jẹyọ nínú orin ọkẹ yìi, pé işẹ ẹni ni ó yẹ kì a mójútó. Èyí nńkan kó, tí ènìyàn bá n şe àdúra pé kì Ọlórún ran oun lówó, oun naa ní láti múra sí işẹ ọwó rẹ. Èyí ni pé àdúra nńkan kò tó, àtẹlẹwó ẹni ni Yorùbá gbà pé kì í tanni jẹ.

Panságà/Àgbèrẹ

Nínú orin miiṛàn, Àyínlá Ọmọwúrà korò ọjù sí iwà àgbèrẹ nínú *Panságà/Omi tuntun ti rú*, Ó kọrin pé:

Lílẹ̀: Panságà rántí ojó ọlẹ̀ [èèmejì]
 O jẹ rorí ẹ wò kóo túúbá
 Lílẹ̀ àti ègbè: Àwọn tó dára jù ẹ kínni wọn pín [èèmejì]
 gbogbo àwọn tó dára jù ẹ kínni wọn pín in
 iwọ naa á wọ létẹ̀ẹ̀sì [èèmejì]
 nígbà tí o bá kálá ojú
 mo n sọ [èèmejì]
 àwọn tó n gùn ẹ bí ẹsin
 bí o bá pè wọn, wọn á mọ ẹ lójú....
 Lílẹ̀: Ìyá rẹ n pàkùrọ lóko
 bàbá rẹ n pàkùrọ lóko
 iwọ n jìyà, jẹ ki wọn bó ẹ pa
 lílẹ̀ àti ègbè: Àwọn tó dára jù ẹ kínni wọn pín [èèmejì]
 iwọ naa a wọ létẹ̀ẹ̀sì [èèmejì]
 nígbà tí o bá kálá ojú....

Bí Ọlọrun kò ẹ fẹ ikú ẹlẹ́ẹ, bẹẹ naa ni Ọmọwúrà ẹ gba àwọn onísekúse nímọ̀ràn pé kí wọn ó pìwàdà, kí wọn má kú sínú iwà èé́rì wọn, iwà tí ó n ba àwùjọ jẹ bí iwà àgbèrè, olè, ọlẹ, àti ànítijú ni Àyínlá Ọmọwúrà fi orin yìí sáátá. Gégé bí ó ẹ jẹyọ nínú orin ọkè yìí, “kálá ojú” tùmọ̀ sí kí èniyàn má ní itijú, àwọn Yorùbá sì gbàgbọ̀ pé kò sí iwàkiwà ti a kò le topa dé ọdọ ẹni tí kò ní itijú. Ònkọrin yìí lòdì sí kí obìnrin torí pé òun rẹwà di aláìnítijú, kí ó wá máa ẹ àgbèrè kálé ayé, láì ronú pé ẹwà yóò padà tán, àwọn ọkúnrin tí wọn ti gbójúlẹ̀ pé wọn yóò bá àwọn ẹ ayé àwọn, wọn yóò bá àwọn gbọ̀ bùkàátà àwọn kò ní sí ní àrọwótó wọn mọ. Àwọn ọkúnrin wònyí á máa mọ wọn lójú, wọn á sì máa sá fún wọn. Obìnrin tí kò le fídí mólẹ̀ ọkọ kan ni Yorùbá n pè ní panságà. Ọpọ̀ ìgbà ni panságà kàn máa n fi ọkúnrin kan bojú pé ni ọkọ rẹ, sùgbón tó jẹ pé iwà àgbèrè kò kúrò lówọ rẹ, ní ìgbà tí ọkọ bá sì mọ, á lé irú obìnrin bẹẹ síta.

Nítorí àìsì nílẹ̀ ọkọ kan pátó láti le pèsè fún wọn gégé bí iyàwó, àti ànísẹ̀ kan gbòógì lówọ, ni owó àti àwọn nńkan àlò miińràn ẹ máa n tá wọn lówọ. Eyí sì ni kì í jẹ ki wọn rójú ráyè tàbí rántí láti tójú àwọn ọbí tàbí alágbàtọ̀ wọn, tí àwọn ọbí wọn fi máa n jìyà. Àyínlá Ọmọwura wá gba gbogbo panságà nímọ̀ràn pé ki wọn ó jáwọ̀ nínú iwà èé́rì wònyí. Iwà kan tí ó n ba àwùjọ jẹ ni iwà àgbèrè tàbí panságà.

Ọrọ̀ panságà kẹnú diẹ̀ nítorí pé láti ibi panságà tàbí àgbèrè naa ni ìkọra-ẹni sílẹ̀ lókóláyà ti máa n bèrẹ. A sì le fi gbogbo ẹnu sọrọ̀ pe ọpọ̀ àwọn ọmọ tí wọn ya garawa, àwọn kàlẹmì tí wọn n da ilú rú lóní bèrẹ̀ láti ara ìkọra-ẹni-sílẹ̀ lókóláyà ni. Ọpọ̀ ọmọ tó ya aláìgbọ̀ràn ló jẹ pé wọn kò rẹni sùgbàá wọn ni. Ojú ẹ àti aápon ọbí ti kò si nínú itójú àti ayé àwọn ọmọ wònyí lo mú kí wọn kùnà, tí wọn kò mọ ohun tó tọ láti ẹ. Àwọn obìnrin tí ó yẹ kí wọn wà nílẹ̀ ọkọ láti máa tójú àwọn ọmọ tí wọn bí síbẹ̀ ni wọn n ẹ ìrẹgbẹ̀ kiri. Púpọ̀ nínú àwọn ọmọ báwọnyì ìní kò ní rí iwé kà, wọn kì í rí ịsẹ̀ ọwọ̀ kọ. Pabanbarì rẹ̀ ni pé wọn kì í rí ọbí kankan tọ wọn sọ̀nà síbí ọ̀wò gidi kan tàbí kún wọn lówọ̀ débi oríire kan. Ịsẹ̀ kékeré kọ ni ọbí máa n ẹ kí ọmọ tó di ọmọ rere, ọmọ kò ní olúbáwí, ọmọ rà ó ẹ ìdin. Kí àwùjọ le tòrò, rójúráyè ni Ọmọwura ẹ n fọnrere pé kí ịsẹ̀ panságà má ẹ gbilẹ̀ lówùjọ wa.

Pàtakì Ẹkọ

Nínú abala miińràn nínú rẹkọ̀dù kan naa, Àyínlá Ọmọwúrà tún tẹsíwájú lórí bí àwùjọ yóò ẹ máa tòrò nini síi. Ó fúnnu mọ̀ pàtakì ẹkọ̀ àti yíyàgò fún fifi àkókò sòfò pàápàá láàárọ̀ ojó ẹni. Ó kọrin pé:

- Lílẹ̀: Ọmọ afẹ́kọ̀sòfò fetí sibi [ẹ̀ẹ̀mejì]
oníranù ẹ̀yin awó lounjẹ
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Wọn ti wọle
níbo ló wà tá ò rí i lóde
ìyà n bẹ fọmọ tí ò gbọ̀ràn
ẹ̀kún n bẹ fọmọ tó n sá kiri
- Lílẹ̀: Afòwúrò sòfò rántí alẹ o
ìyá le rodò kí baba ó roko
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Ko rántí pé yóò kù ọ pẹ̀lú ìwà rẹ
gbogbo ẹ̀kọ to bá mò síkún tó jódodo
lóle ràn ẹ̀ lówó
- Lílẹ̀: Ìyá n sọ fún wọn, wọn ò fẹ gbọ o
bàbá n sọ wọn ò fẹ gbà
tinú wọn ni wọn máa mú ẹ
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Bó pé bóyá, á kù ẹ̀ pẹ̀lú ìwà rẹ
Àjántálá ẹ̀kú pàyá ẹ
Kò gbọ̀ tòbí ọmọ tó n foko yáwó
- Lílẹ̀: Ọmọ tó máa jásámú láyé [ẹ̀ẹ̀mejì]
kékeré ati gbọ̀n sámúsámú
pẹ̀lú ẹ̀kọ tí wọn bá fi n kọ
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Mo ri dájú, á gbalẹ̀, yóò gbọ̀pẹ
á dàràbà lójú olósi
ìsànsá ọmọ tó n foko yáwó
- Lílẹ̀: Ẹ̀wo kàlámì ọmọ tó n fẹ bogúnjẹ [ẹ̀ẹ̀mejì]
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Agogo ilé-ìwé lu iranù lomo múṣe
oríburúkú ò jágùntàn kó yàwo ẹ̀ máa fetí si
tí ò bá jẹ tirú ẹ̀yí o, ọmọ tó rẹ̀ni bí un.
ó yẹ kó gbẹ̀kọ kó ẹ̀ se bó ẹ̀ se tó
isẹ ọwọ̀ lẹ̀mẹ̀rẹ̀ oun la n fòwúrò ẹ̀
ká fòwúrò ẹ̀rẹ̀ ò lẹ̀rẹ̀
ẹ̀bí isẹ la fi n dẹ̀ni nlá
- Lílẹ̀: Rántí pé ààbò ẹ̀kọ ò ẹ̀e ẹ̀sẹ ọ
àfẹ̀ni tó bá kàwé ẹ̀ gidi
- Lílẹ̀ àti ẹ̀gbẹ̀: Ìyẹn la rí kí o tó lè dá gòjogòjọ.....

Àkíyèsí wa nípa orin rẹ̀kọ̀dù òkè yìí ni pé orin náà lapa láti inú àròjinlẹ̀ àti ojú àmúwayé Yorùbá ni, ọ̀nà méjì pàtàkì ni ènìyàn le gbà ẹ̀sọ̀rìre. Ọ̀nà àkọ̀kọ̀ ni pé ènìyàn le kàwé gboyè, ọ̀nà kejì sì nípé ènìyàn le kọ̀sẹ̀ ọwọ̀, kí ó sì mọ̀ àmọ̀dájú nípa rẹ̀. Àyínlá Ọmọwura sáátá ọmọ tí agogo ilé-ìwé lù sùgbọ̀n tí ó fi àsìkò naa ẹ̀ iranù, bẹ̀ẹ̀ ni ó bu ẹ̀nu àtẹ̀ lu àwọn ọmọ ti wọn kò gbọ̀ ti òbí wọn. Ó wá gba wọn nímọ̀ràn pé ààbò ẹ̀kọ kò dára, àfi ẹ̀ni tó bá kàwé rẹ̀ yanjú ló lè di àjítannáwò, bẹ̀ẹ̀ naa ni pé isẹ ọwọ̀ ẹ̀ni tó yéni yékéyéké wúlò fún àtìdìde ẹ̀sọ̀rìre ènìyàn. Àyínlá Ọmọwura wá n fi orin yìí tọ̀ka pé kí màjèsín mú ọ̀kan ẹ̀ nínú kí ó kàwé gboyè, ríṣẹ̀ olóore tàbí kí ó gbajúmọ̀ isẹ ọwọ̀ rẹ̀ kí ó mò ọ̀n ní àmọ̀dájú, nítorí pé àìmu ọ̀kan ẹ̀ léwu, nítorí àṣesílẹ̀ ni àbòwá bá lẹ̀yìnwá ọ̀la.

Àyínlá Ọmọwura tún gba àwọn màjèsín nímọ̀ràn pé kí wọn má ẹ̀ gbójúlẹ̀ ìyá tàbí baba wọn nítorí pé àwọn ọ̀bí náà lè má sí ní àrọ̀wọ̀to nígbà ti ó bá fẹ̀ iranlówó wọn. Wọn sì le ti papòdà ní àtítójọ̀, tàbí kí wọn má ni agbára láti le ràn wọn lówó mọ̀. Ìgbà ara ni ènìyàn máa n búra, ẹ̀nikan kíí bú ẹ̀sàngó lẹ̀ẹ̀rùn, dandan ni kí màjèsín múra ẹ̀sẹ̀ lówùúrò kó má baà falẹ̀ tọ̀rọ̀jẹ̀, ẹ̀yí ni Àyínlá Ọmọwura n kẹ̀ tantan fún àwùjọ̀.

Nínú ètò kí àwùjọ le tòrò, kí gbogbo èniyàn sì mọ ohun tí ó n lẹ pàápàá ni agbọn ètò ìjọba, Àyínlá Ọmọwúra fi ara rẹ hàn gégé bí ọkọrin tó jálé jáko, ti ó mọ bí ó ẹ n lẹ pẹlú ètò ìjọba.(àwo karùn-ún). Ẹ gbọ bí ó se kọrin nínú 'National Census', pé:

Lílẹ: Ànfàní sẹ́nsò yìi ga o
kẹni tí ọ yé sún mọ mi níní
Lílẹ àti ègbè: O ẹ Ayinla Anigilaje (ẹẹmeji)
Bẹẹ lo ẹ ẹ̀làyé owó náíra
fáwọ́n tí ọ yé tó yé wọ́n yé kẹ
Lílẹ: Dìsẹ́nbà tuwẹ́nti fàifù náíntín sẹmuti tí rí
Lílẹ àti ègbè: Lọ́jọ sọ́ndè mo fọ́juri
ẹmi rí sọ́jẹkan pẹlú sisí kan
wọ́n ní wọ́n fẹ kàwá nílẹwá
mo tírái, mo sì yege
mo rí pé wọ́n ka gbogbo ilé yíká
Lílẹ: Ànfààní tó wà nínbẹ
Lílẹ àti ègbè: Ẹ sún mọ bí ẹ gbọ [ẹẹmeji]
Lílẹ: Ó yẹ káni yunifásitì
Lílẹ àti ègbè: LAbẹokuta [ẹẹmeji]
Lílẹ: Ilé ìgbẹ́bí aláboyún,
Lílẹ àti ègbè: Ó yẹ kó le sí [ẹẹmeji]
Lílẹ: Omi ẹrọ tó bá wà nígboro
Lílẹ àti ègbè: Ó yẹ kó le sí
Lílẹ: Gbogbo ibi tókùnkùn bá ti wà
Lílẹ àti ègbè: Kí wọ́n fi ìmọ̀lẹ̀ sí [ẹẹmeji]
Lílẹ: Tí wọ́n bá ti mọ bẹ́niyàn bá tipọ
Lílẹ àti ègbè: Wọ́n á gbẹ́sẹ̀ nílá wá [ẹẹmeji]
lágbara olóótú wá
Sa Adetokunbo, ọmọ Ajíbódù erin jogún ọlá.

Àyínlá Ọmọwúra gan-an là bá máa pẹ ní májèétí-ọba-ó-di nígbà ayé rẹ. Ọmọwúra kí í jẹ kí etí àwọ́n ara àwùjọ di sì eto ìjọba. Bí ó ẹ n lẹ ni Ọmọwúra máa n tẹlẹ e. A tilẹ gbọ pé ìjọba fúnra wọ́n máa n lò ó fún ìtanijí. Ọkan pàtàkì ninu eto ìtanijí ìjọba ni ìkàniyàn, *National Population Census* tí ó wáyé ni ọdún 1973. Ọmọwúra kọrin láti kéde fàráyẹ nípa ètò yìi àti láti ẹ̀fihàn àwọ́n ànfààní ọlọkanòjọkan rẹ fún àwùjọ, bíi ipèsè àwọ́n ohun amáyẹ̀dẹ̀rùn; ilé-ẹ̀kọ́ gíga àti dídá ilé-iṣẹ́ sílẹ̀ ati bí gbogbo àwọ́n nńkan wọ́nyí ẹ ni nńkan láti ẹ pẹlú bí àwọ́n èniyàn bá se pọ́ tó ni agbẹ̀gbẹ̀ kan. Rẹkọ̀dù yìi 'sẹ́nsò' nńkan kọ ni Ọmọwúra ẹ láti kéde tàbí polongo ètò ìjọba. Lára àwọ́n rẹkọ̀dù tó tún fi kéde àwọ́n ètò ìjọba ni 'Orin owó ilé Eko, (àwo kẹrin); 'Challenge Cup, 1974', (àwo kẹfà) 'Owó Udoji, (àwo keje) Àyída ọkọ láti ọwọ̀ ọ̀sì sí ọwọ̀ ọ̀tún àti Owó tuntun, (àwo kọkànlá).

Àwọ́n nńkan ti a rí fàyo ninu kíkẹde àti pípolongo ètò ìjọba bí Àyínlá Ọmọwúra ẹ ẹ gégé bíi gbajúgbajà ọkọrin ni pé èrò àwùjọ kò ní wà nínú òòkùn pẹlú bí nńkan ẹ n lẹ nínú ètò ìjọba. Mímọ ohun tó n lẹ yìi ni atọ̀nà ìgbẹ́sẹ̀ tàbí ihùwàsí kan bí wọ́n ẹ fara kín ètò tàbí òfin ìjọba. Òfin kò mọ pé ẹńkan kò dá nńkankan mọ tàbí pé ará ilú kan kò mọ nńkan tí ó n lẹ nínú ètò ìjọba. Mímọ òfin ìjọba máa n ran ará ilú lẹwọ́ lẹpọ́ ìgbà láti hùwà tàbí gbé ìgbẹ́sẹ̀ ọmọlúàbí tí ó pa òfin mọ, tó n hùwà rere tí wọ́n n tanná ran ilọsíwájú àti idàgbàsókè àwùjọ, pípe àkíyèsí ará ilú sí gbogbo ohun tó n lẹ bá yí ló mú kí iràwọ Ọmọwúra tètè búyọ, tó sì di gbajúgbajà àti akọni ọkọrin lárùwọ́ Yorùbá.

Àgbálogbábò

Bébà yìi gbé Àyínlá Ọmọwúra kalẹ gégé bí akọni ọkọrin àpàlà ilẹ̀ Yorùbá nígbà ayé rẹ̀, a ẹ̀ ọ̀rínkínniwin àlàyẹ̀ lóri m̀erin nínú àwọn àwo orin rẹ̀ tó tẹ̀ jáde; *National Census (Vol.5)* níbi tí iwà rere àti ifowosowopọ̀ lówùjọ̀ tí jẹ̀ jáde; *Olóogbé Muritala Muhammad (Vol.9)* níbi tí a ti rí ọ̀rọ̀ mímúra síṣẹ̀; *Omi Tuntun (Vol.17)* tí ó ẹ̀ àfihàn mímúra síṣẹ̀ àti iwà rere àti *Àwa kì í ẹ̀ Olódì Wọn (Vol.19)* tí ó ní àmúyẹ̀ ọ̀rọ̀ lókọ̀ láyá àti itójú ẹ̀bí. Bẹ̀ẹ̀ ni a tọ́ka sí àwọn orin rẹ̀ m̀íràn kan: *Orin owo ile Eko, vol.4; vol.6; Owo Udoji, vol.7; Àyída ọ̀kọ̀ láti ọ̀wọ̀ ọ̀sì sí ọ̀wọ̀ ọ̀tún* àti *Owó tuntun, vol.11*, bí wọn ẹ̀ nípa lóri bẹ̀bà yìi. Gégé bí a ẹ̀ sọ̀ nínú àsamọ̀ àti ifáára ịṣẹ̀ yìi, ìgbòkègbodò àwùjọ̀ ni a kó lẹ̀kàn nínú bẹ̀bà yìi. Bẹ̀bà yìi ẹ̀ àkíyèsí pé ọ̀rọ̀ nípa obìnrin àti àwọn ẹ̀we iwòyí jẹ̀yọ̀ púpọ̀ nínú orin Àyínlá Ọmọwúra. Ohun tí a fura pé ó fa èyí ni pé, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé gbogbo ènìyàn àwùjọ̀ ni wọn le tún ayé ẹ̀ tábí kí wọn bà á jẹ̀, tí àwọn obìnrin tí ó wà ní ilẹ̀ ọ̀kọ̀, àti àwọn màjèsín ni ó kó idá púpọ̀.

Gégé bí onímọ̀ àti akẹ̀kọ̀ lítirẹ̀ṣọ̀, ètò bí àwùjọ̀ yóò ẹ̀ máa gbèrú ni ó múmú láyá wa. Bọ̀dẹ̀ ò dùn, bí ìgbẹ̀ nílú rí, bí ilú kò sì dùn kò sì ọ̀mọ̀ tálàkà tí yóò ròde ẹ̀mu. Láìṣe ànìàní, bí a bá wo gbogbo ẹ̀kọ̀ àti ilanilọ̀yẹ̀ tí Àyínlá Ọmọwúra n fí orin rẹ̀ ẹ̀ a ó gbà lóòótọ̀ pé akọni ọkọrin ni Ọmọwúra nítorí pé Ọmọwúra kò kàwé débi pé yóò máa wo iwé láti kọrin bóyá nílẹ̀ agódo níbi tí wọn ti máa n gbé rẹ̀kọ̀dù orin jáde tábí lójú agbo eré ita gbangba, tí kò sì ni fí ọ̀kan pe ẹ̀kejì títí yóò fí parí eré rẹ̀. Bákan náà, kò sí ọkọrin tó le lé Ọmọwúra kúrò lóde, àyàfí tí irú akọrin bẹ̀ẹ̀ yóò bá fí ọ̀de sílẹ̀ fún Ọmọwúra, ẹ̀rì irú àwọn ipèdè báwònyí pọ̀ nínú àwọn rẹ̀kọ̀dù orin rẹ̀, èyí sì fí hàn pe olórin tó pegede ni. Àwọn àmúyẹ̀ tí a ti m̀enu bà wònyí nípa Àyínlá Ọmọwúra ni ó sọ̀ ọ̀ di akọni ọkọrin, Àyínlá Ọmọwúra lo ayé rẹ̀ gégé bí akọni aforintáyẹ̀ṣe tí àwùjọ̀ kò le gbàgbé, ó sì papòdà gégé bí akọni.

Àwọn Ìwé Ìtọ́kasí

Adébòwálẹ̀, O. (2011). "Writing and Reacting: The experience in indigenous Yorùbá literary arts". An inaugural lecture delivered at Adekunle Ajasin University, Àkùngbá, Àkókó, Nigeria

Agyekun, K. (2007). *Introduction to Literature*, Accra: Media design.

Ajíbádé, G.O. (2012). The Yorùbá Oral Artists and Their Use of Words in A.G. Adejumo (ed) *Yoruba: Journal of Yoruba Studies Association of Nigeria*, vol.7, no.1

Ajíbádé, G.O. (2008). "Representation of Gender Discourse in the Poetry of Akínwùmí Ìṣòlá' In Akínyemí, A. and Fálọ́lá, T. (eds) *Emerging Perspectives on Akínwùmí Ìṣòlá*. Eritrea: African World Press Inc.

Bámidélé, I.O. (2003). *Literature and Society*. Ibadan: Stirling Horden Publishers, Nigeria Ltd.

Bólàrínwá, A.O (2014). Forms and Content of Onímejò Festival Song. *Journal of Nigerian Languages and Culture*,. Vol 15, No. 1: 141-152 (Nigeria).

Bólàrínwá, A. (2019). Ọ̀nà tí Àrìnpé Adéjùmọ̀ Gbà Yí Ojú Àmúwáyé Obìnrin Padà Nínú Ewì Ròóore. *Inquiry in African Languages and Literatures* No 12. P. 76-86.

Bólàrínwá, A.O. (2025). "Àfihàn Obìnrin Nínú Àwọn Àsàyan Orin Àlọ̀ Onítàn Yorùbá" in Revista Njinga & Sepe: a journal of Culture and Literature in African Languages: Studies and Research. V. 5 n. Special 1.

Euba, A. (1975). The Interrelationship of Poetry and Music in Yorùbá Tradition ninu Abimbola, W. (ed) *Yorùbá Oral Tradition: Selection from the Papers Presented at the Seminar on Yorùbá Oral Tradition, Poetry in Music, Dance and Drama*

Fákáyodé, F. (2016). "Ipa Tí Orin Ifá Ti Kó Nínú Ìrìnjò Ọgórùn-ún Ọdún Orílẹ̀dè Nàìjíríà" Nínú Fájényò (ed) *Ìtànán Oòduà: Jónà Egbé Olùkó Èdè Kólẹ̀jì Èńsì. Fólúùmù 5, nọmbà 1.*

Ìṣòlá, A. (2010). "Making Culture Memorable. Essays on Language, Culture and Development". Ibadan: DB Martoy Books Publication Ltd.

Kẹhìndé, A. (2005). "Modern Novelists and Their Historical Sense: The Example of D.H. Lawrence and Virginia Woolf" In Ọlateju, M. and Oyeleye L.(eds). *Perspectives on Language and Literature*. Ilé-ifẹ: Ọbáfẹmi Awólówò University Press

Nanda, S. (1984). *Cultural Anthropology*. California: Wads Worth Publishing Company.

Ògúnpolú, T. (1975). "Preliminary Notes on Okosi Festival Songs" Ninu Abimbola W. (ed) *Yorùbá Oral Tradition: Selection from the Papers Presented at the Seminar on Yorùbá Oral Tradition, Poetry in Music, Dance and Drama*.

Ògúnsìnà, B. (2006). *Sociology of the Yorùbá Novels: An Introduction*. Ilorin: Integrity Publication

Ọjọ E.T and Bólárínwá, A.O. (2021). "Tones and Stylistics of People's Reception of Corona Virus in African Society: The Yorùbá Example". Special Edition on Corona Virus by *Yorùbá Journal of Yorùbá Studies Association of Nigeria*. Vol. 10 No. 3 Pp 31-47.

Oyèbámijí, A.K and Bólárínwá A.O (2025) African Riddles and Their Pedagogical Value: The Yorùbá Example in *IKR Journal of Education and Literature*. Vol 1, No 1. Pp1-7.

Okoh, N. (2008). *Preface to Oral Literature*. Onitsha: African First Publishers.

Ọlájubù, O. (1981). *Àkójọpọ Iwì Egúngún*, Ìkẹjà: Longman Nigeria Ltd.

Ọlátúnjì, O. (1984). *Feature of Yorùbá Oral Poetry*. Ìbàdàn: University Press.

Olùkojù, E. (1994) *The Study of Yorùbá Songs*. Ibadan: Centre for External Studies, Faculty of Education, Univeristy of Ìbàdàn, Ìbàdàn.

Ọpẹfẹyítímí, A. (2014) *Tíòrì àti ìṣowọlo-èdè*. Ilé-Ifẹ: Ọbáfẹmi Awólówò University Press.

Ọpẹfẹyítímí, A. (2018) *Women in Yoruba Culture: A Dozen of Academic Articles*. Ìbàdàn: Penthouse Publications (Nig).

Oyèníyì, F. (2016) "Àgbéyẹ̀wò Orin Nínú Orò Lékú" nínú Fajenyò (ed) *Ìtànán Oòduà: Jónà Egbé Olùkó Èdè Kólẹ̀jì Èńsì. Fólúùmù 5, nọmbà 1*

Surakat, T.Y. (2013). "Yorùbá-English code-switching in Àyínlá Ọmọwúrà Àpàlà Music" in Ogunsiji, A, Kẹhinde, A. and Ọdẹbunmi, A. (Eds) *Language, Literature and Discourse, A Festschrift in Honour of Prof. Lekan Oyeleye*. Ibadan: Stirling-Horden Publishers Ltd.

Táìwò, A. (2013) "Ká rìn ká pọ: A Novelist Perspective on Security" In A.G. Adéjùmò (ed) *Yorùbá: Journal of Yorùbá Studies Association of Nigeria*. Vol.7, no. 2.

Àwọn àwọ orin tí a gbéyẹ̀wò

Àyínlá Ọmọwúrà, National Census (vol. 5). Produced by Taoreed Adédigba. Alhaja Ashabi Cole Street Aláúsá, Ìkẹjà, Lagos.

Àyínlá Ọmọwúrà. Olóògbé Murtala Muhammed (vol.9).Produced by Taoreed Adédigba. Alhaja Ashabi Cole Street Aláúsá, Ìkẹjà, Lagos.

Àyínlá Ọmọwúrà. Omi Tuntun (vol.17).Produced by Taoreed Adédigba. Alhaja Ashabi Cole Street Aláúsá, Ìkẹjà, Lagos.

Àyínlá Ọmọwúrà. Àwà kì í ẹ olódì wọn (vol.19).Produced by Taoreed Adédigba. Alhaja

Authors' Bios

Abidemi Olusola BOLARINWA is an Associate Professor in the Department of Linguistics and African Languages, University of Ibadan, Nigeria. Abidemi has broadened her long-life interests in Literature with an M.A and Ph.D degrees in Yoruba Literature from the University of Ibadan, Nigeria. Her current research interests include culture, film, conflict and gender studies. She is a member of several learned and professional associations, such as, International Society for Oral Literature in Africa (ISOLA), African Literature Association (ALA) and Yoruba Studies Association of Nigeria (YSAN). Presently, she is the Administrative Secretary of International Society for Oral Literature in Africa (ISOLA) and the Treasurer, Yoruba Studies Association of Nigeria (YSAN). She has numerous scholarly publications to her credit in local and international journals.

Akeem Kolawole OYEBAMIJI is an Associate Professor at the Federal University of Education, Zaria. He attended Obafemi Awolowo University, Ile-Ife and obtained B.A Education (Honours) degree in Yoruba Education. Masters of Arts and Doctor of Philosophy in Yoruba Literature, University of Ibadan. He specializes in Literature, Children/pupils Pedagogy and the environment. He is a versatile poet. He has presented well-researched articles in conferences and published papers in both local and international journals of repute. He also belongs to many professional associations including Egbé Akómólédè àti àṣà Yorùbá and Yoruba Studies Association of Nigeria (YSAN).

Recebido em: 03/2026

Aceito em: 30/07/2026

Para citar este texto (ABNT): BÒLARINWA Abidemi Olusòlá; OYEBAMIJI, Akeem Kòlawòlè. Àyínlá ọmọwúrà gégé bí akọni ọkọrin àpàlà yorùbá. *Njinga & Sepé: Revista Internacional de Culturas, Línguas Africanas e Brasileiras*. São Francisco do Conde (BA), vol.6, nº Especial II, p.111-127, Agosto 2026.

To cite this text (APA): Bòlarinwa, Abidemi Olusòlá; Oyebamiji, Akeem Kòlawòlè. (august 2026). Àyínlá ọmọwúrà gégé bí akọni ọkọrin àpàlà yorùbá. *Njinga & Sepé: Revista Internacional de Culturas, Línguas Africanas e Brasileiras*. São Francisco do Conde (BA), 6 (Special II): 111-127.